

دانشکده علوم انسانی و اجتماعی
گروه اقتصاد

پایان نامه

جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد در رشته توسعه اقتصادی و برنامه‌ریزی

عنوان

**بررسی تطبیقی تأثیر مصرف دولتی روی مصرف بخش خصوصی
در کشورهای در حال توسعه و توسعه‌یافته منتخب**

استاد راهنما

دکتر محمد باقر بهشتی

استاد مشاور

دکتر حسین اصغرپور

پژوهشگر

میرهاشم میرحمیدزاده هیر

بهمن‌ماه ۱۳۸۹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقدیم بہ

پدر و مادر عزیزم

تقدیر و تشکر

تایش و پاس سیکران بایستی آن ایزد انانی است که چراغ دانش را در اندیشه‌ی انسان فروزان می‌دارد تا در پرتو آن، هستی را از دورترین مرزهای گمگشتان تا چپ‌چین هزار تومی یاخته با کادو و رازهای آن بکشاید و بدین گونه خود را از بردگی جهل و خرافات براند و به آزادی، توانایی و بهروزی دست یابد. خداوند متعال را شاکرم که بار دیگر توانستم مرحله دیگری از زندگی را با یاریش پشت سر بگذارم. در راه، سختی، مشقت و دلگنجی بود و در کنارم همیشه دست یاری‌گر خداوند بزرگ و چراغ روشنگرش، قوت قلب و راهنمای راهم بود.

اینک که در انتهای این راه و در آغاز راهی دیگر ایستاده‌ام و وظیفه‌ساکردی خود می‌دانم تا مراتب پاس و قدردانی خویش را با خلوص و صمیمیت هر چه تمام‌تر به محضر استاد گرانمایه، جناب آقای دکتر محمد باقر بهشتی، تقدیم دارم که در سمت استاد راهنمائی این پایان نامه و با وجود مشغله فراوان، با بزرگواری و سه صدر مرا از راهنمائی با و محبت‌های خویش بی‌بیخ مضائقه‌ای بهره‌مند نمودند و علاوه بر راهنمائی‌های علمی از شخصیت والای ایشان نکته‌ها آموختم.

خداوند متعال را شاکرم که نعمت درک محضر استاد فرزانه‌ای، همچون جناب آقای دکتر حسین اصغرپور را نصیبم فرمود تا در سمت استاد مشاور از محضرشان بهره‌مند گردم. مراتب پاس و قدردانی خود را تقدیم ایشان می‌کنم.

از استاد بزرگواریم جناب آقای دکتر احمد اسدزاده به خاطر وقت کم نظیرش در داوری این پایان نامه کمال تشکر را دارم.

و بوسه می زخم بردستان خداوندگاران مهر و مهربانی، پروماد عزیزم و بعد از خداستایش می کنم وجود مقدسشان را به پاس عاطفه
سرشار و گرمای امیدبخش که وجودشان در این سردترین روزگاران بهترین پشتیبان من بود.

از برادران بزرگوارم سید زین العابدین و سید احمد و خواهران عزیزم به خاطر حمایت های بی دینشان در طول دوران تحصیلی ام
کمال تشکر را داشته و دست بگلی ایشان را می بوسم.

از بهکلاسی هایم آقایان محمد شکری و جلال منطری و خانم هایم زاده، روستا، رکھذر، کیانی و محسنی کمال تشکر را دارم.

از هم اتاقی های عزیزم که درس گذشت را در کنارشان آموختم آقایان میرمهدی حسینی، موسی بهاری، حمزه اباضی، نادر
درستی، وحید عرب ملکی و ابراهیم نعمتی؛ و از دوستان عزیزم آقایان رضا سجادی، مسلم آقایی، علی رضازاده، محمد سلیمان نیا،
شهاب جهانگیری، میرحجت نجفی نسب، توحید ترکمنی، یحیی اوجاقی، علی شیخ الاسلامی، مسعود رشیدی، حسین شررخواه، اسلام
صابری، هادی رحیمی و تمام کسانی که طی مدت تحصیل مهر و محبتشان در گوشه گوشه ی ذهن و قلمم جای دارد، تشکر می کنم و از خداوند
متعال برای همه این عزیزان تنی سالم و دلی پر از شادی و امید خواستارم.

میراثم میرحمیدزاده، میر

نام خانوادگی : میرحمیدزاده هیر	نام: میرهاشم
عنوان پایان نامه: بررسی تطبیقی تأثیر مصرف دولتی روی مصرف بخش خصوصی در کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته منتخب	
استاد راهنما: دکتر محمد باقر بهشتی	استاد مشاور: دکتر حسین اصغرپور
مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد رشته: علوم اقتصادی گرایش: توسعه اقتصادی و برنامه ریزی	
دانشگاه: تبریز	دانشکده: علوم انسانی و اجتماعی
تعداد صفحات: ۱۳۹	
واژه های کلیدی: داده های پانلی، کشورهای توسعه یافته، کشورهای در حال توسعه، مصرف خصوصی، مصرف دولتی.	
JEL classification: C010, C230, E210, E620.	
چکیده:	
<p>در مطالعه حاضر به بررسی رابطه بین مصرف دولتی و خصوصی در ۴۰ کشور منتخب، شامل ۲۰ کشور در حال توسعه و ۲۰ کشور توسعه یافته، طی دوره زمانی ۱۹۷۰ تا ۲۰۰۸ با استفاده از روش اقتصادسنجی داده های پانلی پرداخته شده است. نتایج حاصل نشان می دهد که کشش مصرف خصوصی نسبت به مصرف دولتی در کشورهای در حال توسعه کوچکتر از صفر می باشد و نشان می دهد که طی دوره مورد بررسی مصرف دولتی جانشین مصرف خصوصی در کشورهای در حال توسعه است. ارزش کشش محاسبه شده در کشورهای توسعه یافته نیز نشان می دهد که تأثیر مصرف دولتی روی مصرف بخش خصوصی در این کشورها مثبت بوده و به این معنی است که مصرف دولتی مکمل مصرف خصوصی در کشورهای توسعه یافته است. همچنین نتایج نشان می دهند که کشش مصرف خصوصی نسبت به تولید ناخالص داخلی، هم در کشورهای در حال توسعه و هم در کشورهای توسعه یافته مثبت و معنی دار می باشد و در کشورهای در حال توسعه بیشتر از کشورهای توسعه یافته است و نشان می دهد که کشورهای در حال توسعه نسبت به کشورهای توسعه یافته مصرف گرا بوده و درصد بیشتری از درآمد ملی در این کشورها صرف مخارج مصرفی بخش خصوصی می گردد.</p>	

صفحه

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه	۲
۲-۱- بیان مسأله	۳
۳-۱- اهمیت و ضرورت موضوع	۵
۴-۱- اهداف تحقیق	۶
۵-۱- فرضیه‌های تحقیق	۶
۶-۱- روش تحقیق	۶
۷-۱- نمونه آماری و دوره زمانی تحقیق	۷
۸-۱- محدودیت‌های تحقیق	۷
۹-۱- سازماندهی تحقیق	۹

فصل دوم: مرور ادبیات موضوع

۱-۲- مقدمه	۱۱
۲-۲- مبانی نظری	۱۱
۲-۲-۱- اثر سیاست‌های مالی از دیدگاه کلاسیک‌ها	۱۲
۲-۲-۲- اثر سیاست‌های مالی از دیدگاه کینزین‌ها	۱۳
۲-۲-۳- تأثیر سیاست‌های مالی از دیدگاه مکتب پولیون	۱۵
۲-۲-۴- اثر سیاست‌های مالی از دیدگاه نئوکلاسیک‌ها	۱۶
۲-۲-۵- تأثیر سیاست‌های مالی از دیدگاه نئوکینزین‌ها	۱۸
۲-۲-۶- استخراج تئوریک مدل تحقیق	۲۰
۳-۲- پیشینه تحقیق	۲۴
۳-۲-۱- مطالعات انجام شده در خارج از کشور	۲۴
۳-۲-۲- مطالعات انجام شده در داخل کشور	۳۲
۴-۲- جمع‌بندی فصل	۳۴

فصل سوم: بررسی روند متغیرهای تحقیق

۳۷	۱-۳-۱- مقدمه
۳۷	۲-۳-۱- روند مصرف دولتی و خصوصی سرانه در کشورهای در حال توسعه منتخب
۳۹	۳-۳-۱- روند مصرف دولتی و خصوصی سرانه در کشورهای توسعه یافته منتخب
۴۰	۴-۳-۱- روند تولید ناخالص داخلی سرانه در کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته منتخب
۴۳	۵-۳-۱- آمار توصیفی مربوط به متغیرهای تحقیق در کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته منتخب

فصل چهارم: روش شناسی تحقیق

۴۵	۱-۴-۱- مقدمه
۴۶	۲-۴-۱- مدل تحقیق
۴۷	۳-۴-۱- تعریف عملیاتی متغیرهای مدل
۴۹	۴-۴-۱- معرفی روش تحقیق
۵۰	۴-۴-۱-۱- داده‌های پانلی و مزایای استفاده از آنها
۵۱	۴-۴-۲- آزمون‌های ایستایی در داده‌های پانلی
۵۲	۴-۴-۲-۱- آزمون ایستایی لوین، لین و چو (LLC)
۵۶	۴-۴-۲-۲- آزمون ایستایی ایم، پسران و شین (IPS)
۵۸	۴-۴-۳- روش تخمین در داده‌های پانلی
۶۲	۵-۴-۱- جمع‌بندی فصل

فصل پنجم: برآورد مدل و تجزیه و تحلیل یافته‌ها

۶۴	۱-۵-۱- مقدمه
۶۴	۲-۵-۱- برآورد مدل تحقیق
۶۶	۲-۵-۱- آزمون‌های ایستایی متغیرهای مدل
۶۶	۲-۵-۱-۱- آزمون ریشه واحد LLC
۶۷	۲-۵-۱-۲- آزمون ریشه واحد IPS

۶۸	۲-۲-۵- آزمون معنی دار بودن اثرات گروه و انتخاب روش مناسب تخمین داده‌های پانلی
۶۸	۱-۲-۲-۵- آزمون معنی دار بودن اثرات گروه
۶۹	۲-۲-۲-۵- آزمون انتخاب روش مناسب تخمین (اثرات ثابت یا اثرات تصادفی)
۷۰	۳-۲-۵- برآورد مدل تحقیق به روش با اثرات ثابت
۷۳	۴-۲-۵- تحلیل حساسیت نتایج
۷۴	۱-۴-۲-۵- برآورد مدل تحقیق برای دوره ۱۹۷۵ تا ۲۰۰۳
۷۷	۲-۴-۲-۵- برآورد مدل تحقیق برای دوره ۱۹۸۹ تا ۲۰۰۸
۷۹	۳-۵- تجزیه و تحلیل یافته‌ها
۸۱	۴-۵- نتایج آزمون فرضیه‌ها
۸۲	۵-۵- جمع بندی فصل

فصل ششم: خلاصه، نتیجه گیری و ارائه توصیه‌های سیاستی

۸۵	۱-۶- مقدمه
۸۵	۲-۶- مروری بر خطوط کلی پژوهش
۸۹	۳-۶- بحث و نتیجه گیری
۹۴	۴-۶- توصیه‌های سیاستی
۹۶	۵-۶- پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آتی
۹۸	ضمائم و پیوست‌ها
۹۸	الف) نتایج خروجی نرم افزار Eviews6
۱۱۴	ب) نتایج خروجی نرم افزار Stata
۱۱۶	ج) جداول داده‌های آماری
۱۳۵	فهرست منابع
۱۳۵	الف) فارسی
۱۳۶	ب) انگلیسی

صفحه

فهرست جداول

جدول (۱-۱): لیست کشورهای منتخب	۸
جدول (۱-۲): خلاصه مطالعات تجربی صورت گرفته در خارج از کشور	۳۰
جدول (۲-۲): خلاصه مطالعات تجربی صورت گرفته در داخل کشور	۳۴
جدول (۱-۳): آمار توصیفی از متغیرهای تحقیق طی دوره ۱۹۷۰ تا ۲۰۰۸ در کشورهای در حال توسعه منتخب	۴۳
جدول (۲-۳): آمار توصیفی از متغیرهای تحقیق طی دوره ۱۹۷۰ تا ۲۰۰۸ در کشورهای توسعه یافته منتخب	۴۳
جدول (۱-۵): نتایج آزمون ریشه واحد LLC برای متغیرهای مدل	۶۶
جدول (۲-۵): نتایج آزمون ریشه واحد IPS برای متغیرهای مدل	۶۷
جدول (۳-۵): نتایج آزمون F برای مدل (۱-۵) (دوره ۱۹۷۰ تا ۲۰۰۸)	۶۹
جدول (۴-۵): نتایج آزمون هاسمن برای مدل (۱-۵) (دوره ۱۹۷۰ تا ۲۰۰۸)	۶۹
جدول (۵-۵): نتایج تخمین مدل تحقیق به روش با اثرات ثابت (دوره ۱۹۷۰ تا ۲۰۰۸)	۷۰
جدول (۶-۵): نتایج آزمون خودهمبستگی وولدریج برای مدل (۱-۵) (دوره ۱۹۷۰ تا ۲۰۰۸)	۷۱
جدول (۷-۵): نتایج تخمین مدل تحقیق به روش با اثرات ثابت با اضافه نمودن متغیر AR(1) (دوره ۱۹۷۰ تا ۲۰۰۸)	۷۲
جدول (۸-۵): نتایج آزمون F برای مدل (۱-۵) (دوره ۱۹۷۵ تا ۲۰۰۳)	۷۴
جدول (۹-۵): نتایج آزمون هاسمن برای مدل (۱-۵) (دوره ۱۹۷۵ تا ۲۰۰۳)	۷۴
جدول (۱۰-۵): نتایج تخمین مدل تحقیق به روش با اثرات ثابت (دوره ۱۹۷۵ تا ۲۰۰۳)	۷۵
جدول (۱۱-۵): نتایج آزمون خودهمبستگی وولدریج برای مدل (۱-۵) (دوره ۱۹۷۵ تا ۲۰۰۳)	۷۵
جدول (۱۲-۵): نتایج تخمین مدل به روش با اثرات ثابت با اضافه نمودن متغیر AR(1) (دوره ۱۹۷۵ تا ۲۰۰۳)	۷۶
جدول (۱۳-۵): نتایج آزمون F برای مدل (۱-۵) (دوره ۱۹۸۹ تا ۲۰۰۸)	۷۷
جدول (۱۴-۵): نتایج آزمون هاسمن برای مدل (۱-۵) (دوره ۱۹۸۹ تا ۲۰۰۸)	۷۷
جدول (۱۵-۵): نتایج تخمین مدل تحقیق به روش با اثرات ثابت (دوره ۱۹۸۹ تا ۲۰۰۸)	۷۷
جدول (۱۶-۵): نتایج آزمون خودهمبستگی وولدریج برای مدل (۱-۵) (دوره ۱۹۸۹ تا ۲۰۰۸)	۷۸
جدول (۱۷-۵): نتایج تخمین مدل به روش با اثرات ثابت با اضافه نمودن متغیر AR(1) (دوره ۱۹۸۹ تا ۲۰۰۸)	۷۸
جدول (۱۸-۵): خلاصه نتایج تخمین مدل تحقیق طی دوره‌های زمانی مختلف	۷۹

صفحه

فهرست نمودارها

- نمودار (۱-۲): رسیدن به اشتغال کامل از دیدگاه نئوکینزین‌ها..... ۱۹
- نمودار (۱-۳): روند مصرف دولتی و خصوصی سرانه در هر یک از کشورهای در حال توسعه منتخب ۳۸
- نمودار (۲-۳): روند مصرف دولتی و خصوصی سرانه در هر یک از کشورهای توسعه‌یافته منتخب ۴۰
- نمودار (۳-۳): روند تولید ناخالص داخلی سرانه در هر یک از کشورهای در حال توسعه منتخب ۴۱
- نمودار (۴-۳): روند تولید ناخالص داخلی سرانه در هر یک از کشورهای توسعه‌یافته منتخب ۴۲

فصل اول

کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه

نقش اصلی دولت در امور اقتصادی تا دهه‌ی ۱۹۳۰ میلادی، ایجاد محیطی بود که در آن محیط، نیروهای بازار بتوانند منابع تولید را به موارد استفاده متفاوت و رقیب تخصیص دهند و نتیجه نهایی تولید را بین عوامل تولید سهمیم در تولید، توزیع کنند. منظور از سیاست اقتصادی در این دوره عبارت بود از برقراری و حفظ قوانین و نهادهایی که به نیروهای بازار امکان می‌داد تا به‌طور مؤثر یا کارتر فعالیت کنند، در نتیجه به دستکاری مستقیم این نیروها کمتر توجه می‌شد. اما پس از بحران ۱۹۳۰ و ارائه عقاید جان مینارد کینز نقش سنتی دولت در اقتصاد جای خود را به دخالت آگاهانه آن در عرصه اقتصاد داد. دولت علاوه بر وظایف پیشین می‌بایست در جهت ارتقای رشد اقتصادی، تثبیت قیمت‌ها، توزیع مجدد درآمد و ایجاد تعادل در تراز پرداخت‌ها دخالت آگاهانه‌ای در اقتصاد می‌نمود. بعد از سازماندهی مجدد نقش دولت، سیاست اقتصادی شکل صریح‌تری به خود گرفت، به عبارتی، عموماً سیاست اقتصادی کوشش برای دستیابی همزمان به مجموعه‌ای از هدف‌های اقتصادی پذیرفته شده است. انتخاب ابزار مناسب سیاستی ما را در جهت نیل به اهداف از پیش تعیین شده سیاست اقتصادی مورد نظر یاری می‌کند. از جمله مهمترین سیاست‌هایی که معمولاً توسط دولت‌ها به منظور ایجاد تغییرات اساسی در متغیرهای کلان اقتصادی به‌کار گرفته می‌شود، می‌توان به سیاست‌های مالی اشاره کرد. یکی از مهمترین سیاست‌های مالی، تغییر در مصارف بخش دولتی است که می‌تواند به شکل مستقیم یا غیرمستقیم منجر به ایجاد تغییرات اساسی در تولید، اشتغال و سایر متغیرهای کلان اقتصادی، از جمله مصرف بخش خصوصی گردد.

مرور ادبیات موضوع نشان می‌دهد که تأثیر اجرای سیاست مالی تغییر در مصرف بخش دولتی، بر روی تولید و اشتغال در بسیاری از مطالعات مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفته است اما اثر آن بر روی اجزای تقاضای کل، مانند مصرف بخش خصوصی، به‌ویژه در مطالعات داخلی، چندان

مورد توجه قرار نگرفته است. از آنجا که مصرف یکی از عناصر اساسی اقتصاد در هر جامعه می‌باشد و درصد بالایی از تولید ناخالص داخلی هر کشور به هزینه‌های مصرفی اختصاص می‌یابد، نگرش علمی به تأثیر تغییرات مصرف دولتی، به عنوان یکی از ابزارهای اجرای سیاست مالی دولت، بر روی مصرف بخش خصوصی مهم و ضروری به نظر می‌رسد. از این رو، مطالعه حاضر در راستای بررسی این رابطه یعنی مطالعه تأثیر مصرف بخش دولتی بر روی مصرف بخش خصوصی سازماندهی شده است.

۱-۲- بیان مسأله

نقش و جایگاه دولت در فعالیتهای اقتصادی و چگونگی تأثیر تصمیمات دولت بر متغیرهای اقتصادی، از موضوعات مهم در مباحث اقتصادی است. در میان متغیرهای کلان اقتصادی، مصرف خصوصی از مهمترین اجزای تشکیل دهنده طرف تقاضای اقتصاد می‌باشد که تغییرات آن اثر قابل توجهی بر تقاضای کل دارد. شدت تأثیر تغییرات مخارج دولتی روی تقاضای کل و سایر متغیرهای کلان اقتصادی، به رابطه‌ی بین مصرف خصوصی و مصرف دولتی و جانشینی و یا مکمل بودن آنها نسبت به همدیگر بستگی دارد. اگر مصرف دولتی جانشینی برای مصرف خصوصی باشد، تأثیر افزایش یا کاهش در مصرف دولت روی تقاضای کل و محصول تا حدودی به وسیله‌ی تغییرات مصرف خصوصی در جهت معکوس جبران خواهد شد. از طرف دیگر، اگر مصرف دولتی مکملی برای مصرف خصوصی باشد، تقاضای کل به دنبال افزایش مصرف دولت با شدت بیشتری افزایش خواهد یافت. بنابراین یکی از موضوعات مهمی که در طراحی سیاست‌های مالی باید مورد توجه قرار گیرد، قابلیت جانشینی بین مصرف دولتی و خصوصی است چرا که طراحی و اجرای سیاست مالی انبساطی از طریق افزایش در مصرف بخش دولتی بدون در نظر گرفتن این موضوع که مصرف دولتی

و خصوصی در یک اقتصاد خاص ممکن است جانشین یا مکمل هم باشند، رسیدن به اهداف اقتصادی مد نظر سیاست‌گذاران را با مشکل مواجه می‌کند. اگر کالاها و خدمات عرضه شده از سوی بخش دولتی در تابع مطلوبیت بخش خصوصی نقش داشته باشند و مصرف دولتی و خصوصی به عنوان جانشین نزدیک هم در نظر گرفته شوند، در این صورت افزایش در مصرف بخش دولتی با کاهش مشابه در مصرف بخش خصوصی جبران خواهد شد و تا حدودی از تأثیر سیاست مالی انبساطی بر تولید و اشتغال کاسته خواهد شد و در صورتی که این دو متغیر مکمل هم باشند افزایش مصرف خصوصی نیز اثر سیاست مالی انبساطی بر تقاضای کل را تقویت خواهد کرد و در نتیجه تولید و اشتغال بیشتر افزایش خواهد یافت که در هر دو حالت سیاست‌گذاران از اهداف اقتصادی تعیین شده فاصله خواهند گرفت.

اگر چه ذکر مثال‌هایی از جانشینی یا مکمل بودن کالاها و خدمات دولتی و خصوصی، آسان است اما این موضوع یک سؤال تجربی است که آیا مصرف دولتی و خصوصی در یک اقتصاد خاص و در طول دوره‌ای مشخص، جانشین هم هستند و یا مکمل یکدیگر می‌باشند (Kwan 2005, p.2). بر این اساس سؤال اصلی که در این تحقیق نیز مطرح است این است که تغییرات هزینه‌های مصرفی دولت روی کالاها و خدمات نهایی، چه تأثیری روی مصرف بخش خصوصی در کشورهای در حال توسعه و توسعه‌یافته دارد؟ و آیا این دو گروه از کشورها از این نظر تفاوت معنی‌داری با هم دارند؟ پاسخ به این سؤالات، دولت‌های هر دو گروه از کشورها را در طراحی و اجرای سیاست‌های مناسب برای رسیدن به رشد اقتصادی مداوم همراه با سطح مطلوبیت و رفاه بهینه بخش خصوصی یاری می‌کند. مقایسه کشورهای در حال توسعه با کشورهای توسعه‌یافته نیز این امکان را فراهم می‌سازد تا

کشورهای در حال توسعه از تجربیات کشورهای توسعه‌یافته برای رسیدن به رشد اقتصادی مداوم بهره‌گیرند.

۱-۳- اهمیت و ضرورت موضوع

اعمال سیاست‌های مالی از جمله تغییر در هزینه‌های مصرفی دولت یکی از مسائل مهم و مورد توجه در اقتصاد می‌باشد. حال برای ارزیابی سیاست‌های مالی اعمال شده، بررسی تأثیر این سیاست‌ها بر متغیرهای کلیدی اقتصاد دارای اهمیت است. از جمله مهم‌ترین متغیرهای کلیدی اقتصاد می‌توان به مصرف بخش خصوصی اشاره نمود. مصرف بخش خصوصی نقش ویژه‌ای را در اقتصاد ایفا می‌کند و به عنوان عمده‌ترین و باثبات‌ترین جزء تقاضای کل دارای جایگاهی ویژه در طرف تقاضای اقتصاد است. بنابراین یکی از بهترین روش‌ها برای ارزیابی سیاست مالی دولت، بررسی تأثیر این سیاست بر مصرف بخش خصوصی می‌باشد. بررسی تأثیر سیاست‌های مالی دولت بر هزینه‌های مصرفی بخش خصوصی، به منظور ارزیابی سیاست‌های مالی اعمال شده، امری ضروری است تا بدین‌وسیله سیاست‌های کارا و مفیدتری در تنظیم و کنترل مصرف اعمال گردد. به گونه‌ای که ثبات اقتصادی حاصل شده و در عین حال از سطح فعالیت‌های اقتصادی کاسته نشود.

از آن‌جا که کشورهای در حال توسعه به منظور حرکت در مسیر تکاملی توسعه باید از رشد اقتصادی مداوم و پایدار برخوردار باشند، آگاهی از چگونگی واکنش مصرف خصوصی در مقابل تغییرات مصرف دولتی در این کشورها به منظور طراحی و اجرای سیاست‌های مناسب اقتصادی در راستای رسیدن به رشد اقتصادی مداوم، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

۱-۴-اهداف تحقیق

اهداف این تحقیق عبارتند از:

- ۱- بررسی تأثیر مصرف دولتی روی مصرف خصوصی در کشورهای در حال توسعه و توسعه‌یافته و مقایسه کشورها از این نظر.
- ۲- بررسی کشش مصرف خصوصی نسبت به تولید ناخالص داخلی در کشورهای در حال توسعه و توسعه‌یافته و مقایسه کشورها از این نظر.

۱-۵- فرضیه‌های تحقیق

- ۱- مصرف دولتی در کشورهای در حال توسعه مکمل مصرف خصوصی است.
- ۲- مصرف دولتی در کشورهای توسعه‌یافته مکمل مصرف خصوصی است.
- ۳- کشش مصرف خصوصی نسبت به تولید ناخالص داخلی در کشورهای در حال توسعه بیشتر از کشورهای توسعه‌یافته است.

۱-۶- روش تحقیق

این مطالعه به لحاظ هدف از نوع تحقیقات کاربردی بوده و از نظر روش تجزیه و تحلیل آمار و اطلاعات، از نوع تحقیقات تحلیلی است. آمار و اطلاعات مورد نیاز تحقیق نیز به روش اسنادی- کتابخانه‌ای جمع‌آوری شده است. در این تحقیق با استفاده از تکنیک اقتصادسنجی پانل دیتا به بررسی تطبیقی تأثیر مصرف نهایی دولتی روی مصرف نهایی بخش خصوصی در کشورهای در حال توسعه و توسعه‌یافته منتخب پرداخته شده است. آمار و اطلاعات مربوط به کلیه متغیرهای

تحقیق از لوح فشرده^۱ WDI بانک جهانی (۲۰۱۰) استخراج گردیده است. جهت تخمین مدل و انجام آزمون‌های مورد نیاز نیز از نرم افزارهای Eviews و Stata استفاده شده است.

۷-۱- نمونه آماری و دوره زمانی تحقیق

جامعه آماری تحقیق حاضر کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته می‌باشد. دوره زمانی مطالعه از سال ۱۹۷۰ تا سال ۲۰۰۸ می‌باشد. از آنجا که آمار و اطلاعات مربوط به برخی از متغیرهای تحقیق، طی دوره ۱۹۷۰ تا ۲۰۰۸، در بسیاری از کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته در دسترس نبود، از بین کشورهای در حال توسعه، ۲۰ کشور و از بین کشورهای توسعه یافته نیز ۲۰ کشور که دارای اطلاعات کامل تری بودند و امکان تخمین مدل برای آنها میسر بود، انتخاب شدند. فهرست کشورهای مورد مطالعه در این تحقیق در جدول (۱-۱) آورده شده است.

۸-۱- محدودیت‌های تحقیق

با توجه به اینکه این مطالعه، یک مطالعه بین کشوری است و برای کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته انجام می‌شود، به دست آوردن آمار و اطلاعات مربوط به همه متغیرها در طول دوره مورد بررسی و در تمامی کشورها ممکن نبود. لذا محدودیت اطلاعات آماری یکی از مهمترین محدودیت‌های تحقیق محسوب می‌شود. کشورهایی که در آنها اطلاعات مربوط به برخی از متغیرها در طول دوره مورد بررسی وجود نداشت و یا ناقص بود از لیست کشورهای مورد بررسی حذف شدند.

^۱. World Development Indicators (2010)

جدول (۱-۱): لیست کشورهای منتخب

کشورهای توسعه یافته منتخب		کشورهای در حال توسعه منتخب		ردیف
AUS	استرالیا	DZA	الجزیره	۱
AUT	اتریش	CHL	شیلی	۲
BEL	بلژیک	ECU	اکوادور	۳
CAN	کانادا	EGY	مصر	۴
DNK	دانمارک	IND	هندوستان	۵
FIN	فنلاند	IDN	اندونزی	۶
FRA	فرانسه	IRN	ایران	۷
DEU	آلمان	JOR	اردن	۸
GRC	یونان	KEN	کنیا	۹
ISL	ایسلند	BRA	برزیل	۱۰
IRL	ایرلند	MYS	مالزی	۱۱
ITA	ایتالیا	MEX	مکزیک	۱۲
JPN	ژاپن	MAR	مراکش	۱۳
LUX	لوکزامبورگ	URY	اروگوئه	۱۴
NLD	هلند	PAK	پاکستان	۱۵
NOR	نروژ	PRY	پاراگوئه	۱۶
PRT	پرتغال	PHL	فیلیپین	۱۷
ESP	اسپانیا	ZAF	آفریقای جنوبی	۱۸
GBR	انگلستان	SYR	سوریه	۱۹
USA	آمریکا	TUN	تونس	۲۰

Source: WDI 2010

۹-۱ - سازماندهی تحقیق

این تحقیق در شش فصل سازماندهی شده است. علاوه بر فصل کلیات، در فصل دوم، ادبیات تحقیق (مبانی نظری و پیشینه تحقیق) مرور می‌شود. فصل سوم به بررسی روند متغیرهای اصلی تحقیق و فصل چهارم به معرفی روش‌شناسی تحقیق و مباحث اقتصادسنجی مورد استفاده در تحقیق اختصاص دارد. در فصل پنجم به برآورد مدل و تجزیه و تحلیل یافته‌های تجربی تحقیق پرداخته شده است و سرانجام در فصل ششم، نتیجه‌گیری شده و پیشنهادها ارائه شده است.